

Flodpärlmussla

(*Margaritifera margaritifera*)

HOTKATEGORI: EN (Starkt hotad), både nationellt och globalt (IUCN Red List). Upptagen i EU:s art- och habitatdirektiv Natura 2000. Fridlyst i Sverige.

Utseende: Skalet är avlångt, njurformigt och tämligen platt (jämför med tjockskalig målarmussla) samt mycket tjockt och tungt. Det blir 10–15 centimeter långt och 5–7,5 centimeter högt. Skalfärgen är brunsvart till svart-blåsvart. Låsapparaten har endast huvudtänder: En i höger och två i vänster skalhalva. Umbo (skalbucklan) är ofta starkt korroderad, utom hos mycket unga individer. Dessa skador blir ofta gula av inlagrat hornämne.

Förväxlingsrisk: Det kan föreligga en förväxlingsrisk mellan flodpärlmussla och tjockskalig målarmussla, främst i de sydsvenska bestånden, där båda arterna sällsynt kan förekomma tillsammans. Hos den tjockskaliga målarmusslan kan skalets underkant ibland vara markerat insvängd. Det får då en njurlik form och kan likna flodpärlmusslans, som det dock skiljer sig från genom sin betydligt större omkrets i mittpartiet. Artskillnaden är mycket tydlig då det gäller låsapparatus utseende.

Biologi: Arten lever i kalkfattiga och klara, rinnande vatten med botten av sand, grus och sten. I sådana miljöer kan populationstätheterna vara mycket stora. De befruktade äggen utvecklas under cirka fem veckor

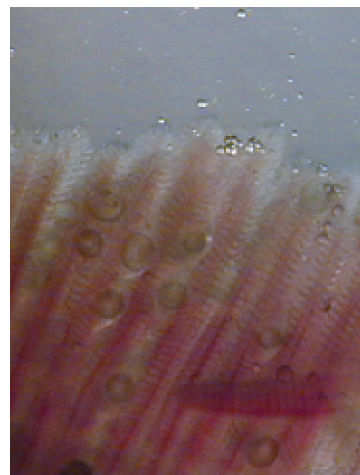
på honans gälar till små glochidielarver. En flodpärlmusselhona producerar under en fortplantningsperiod 3 - 5 miljoner larver! Som värdfiskar för glochidierna fungerar lax och öring. Det har visats att i vattendrag med dominans av lax är larverna helt beroende av denna fiskart för sin utveckling. Det parasitiska stadiet varar 8 - 10 månader. Det därpå följande interstitiella stadiet (mellan bottenpartiklarna) varar hos flodpärlmusslan i flera år. Nästan ingenting är känt om detta, troligen mycket känsliga stadium. Undersökningar har visat att endast en mussellarv på etthundra miljoner (1:100 000 000) utvecklas till en mussla! Flodpärlmusslan blir könsmogen vid 18 - 20 års ålder. Den kan bli mycket gammal – den äldsta funna individen var 280 år! Som miljöarkiv har arten visat sig mycket värdefull och användbar. Analys av inlagrade ämnen i skalen från gamla individer kan ge information om förändringar i miljön under mer än 250 år.

Utbredning: Arten förekommer ursprungligen från Skåne till Lappland, men med betydande utbredningsluckor, speciellt i södra och östra Sveriges jordbruksbygder och kalkrika trakter.

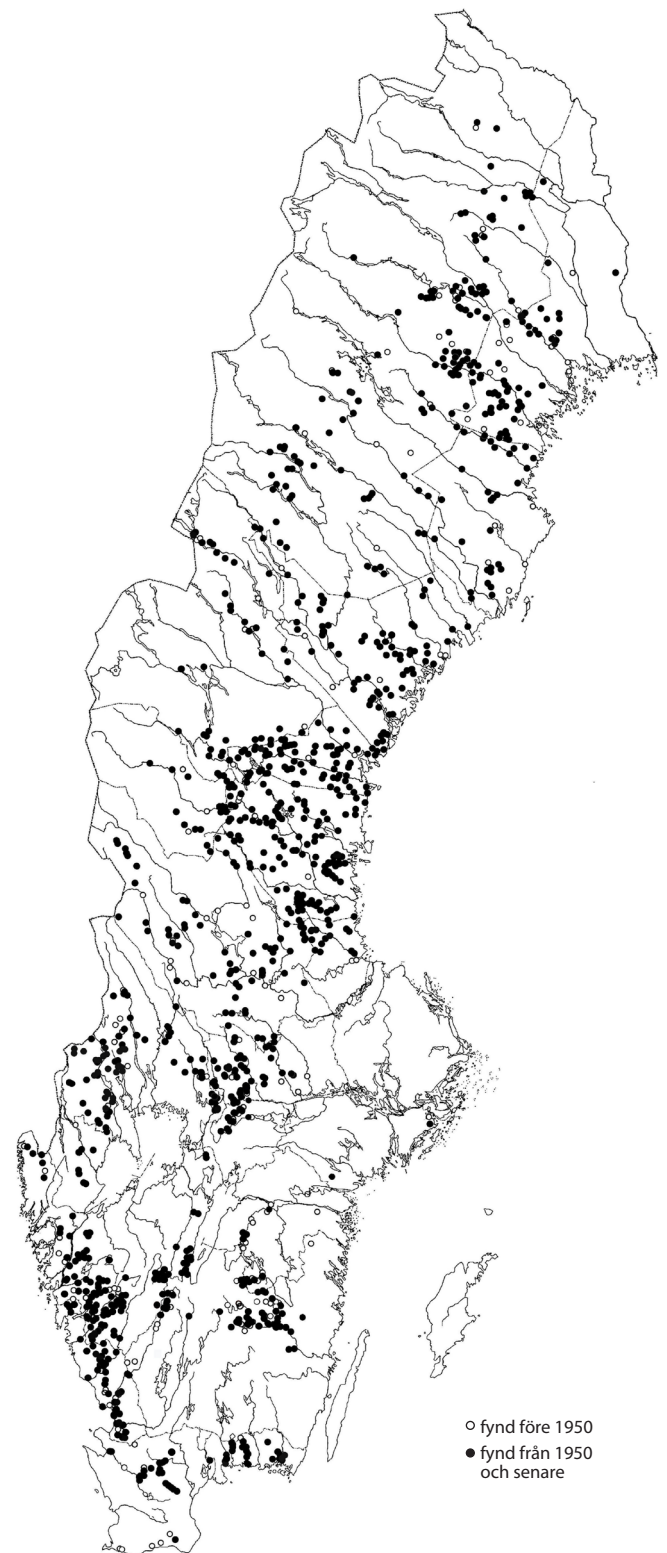
« Flodpärlmusslan lever i klara, rinnande vatten med botten av sand, grus och sten. På sådana platser kan bestånden vara stora även om musslan totalt sett är hotad.

Flodpärlmusslans glochidielarver lever som parasiter på gälarna hos lax och öring (här öring). Under en fortplantningsperiod produceras 3–5 miljoner glochidielarver, men undersökningar har visat att endast en av etthundra miljoner larver utvecklas till en färdig mussla! »

Status: Arten har under 1900-talet försvunnit från omkring hälften av sina tidigare kända förekomster och har även tidigare utrotats på många platser. Det tidigare omfattande pärlfisket var en stark orsak till detta. Orsakerna till den fortsatta tillbakagången är många: förorening, försurning, förändring av karaktären hos såväl vattendragen som deras närliggande landmiljöer, samt försvinnande värd fiskarter, är troligen de viktigaste.

Problem/hot: Försurning och övergödning har påverkat många flodpärlmusselbestånd negativt. Igen slamning av bottenarna, en följd av till exempel otillåten körning med maskiner i vattendrag eller i deras närmiljö, påverkar med stor sannolikhet det interstitiella stadiet i musslans liv negativt och är därmed ett allvarligt hot. Frånvaron av unga musslor i bestånden tyder på att reproduktionen inte fungerar. Detta är fallet i många sydsvenska bestånd medan det i landets norra delar fortfarande finns stora, normalt rekryterande populationer.

Flodpärlmusslan förekommer ursprungligen från Skåne till Lappland, men med betydande utbredningsluckor, speciellt i södra och östra Sveriges jordbruksbygder och kalktrakter. En utbredningslucka omfattar hela Kronobergs län, en annan nästan hela Mälardalen inklusive Uppland och Södermanland. Arten förekommer inte heller i fjällkedjan eller på Östersjöarna.